

ЩОДО ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ УКРАЇНИ У 2020 Р.

І. В. Ус, к. е. н, головний консультант відділу нових викликів центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень

Висновки

1. Зниження обсягів зовнішньої торгівлі товарами України у 2020 р. на 6,4 % є кращим показником, ніж прогнозоване СОТ скорочення світової торгівлі товарами за підсумками 2020 р. на 9,2 %.

2. Протягом останніх двох місяців 2020 р. вперше з початку кризи, викликаной пандемією коронавірусу, зафіксоване зростання вартісних обсягів товарообігу у порівнянні з аналогічним місяцем попереднього року, що свідчить про поступове відновлення зовнішньої торгівлі в умовах пом'якшення карантинних обмежень.

3. Скорочення вартісних обсягів зовнішньої торгівлі у 2020 р. на 6,4 % при зменшенні їх фізичного обсягу на 4,7 % свідчить про переважаючу в світі тенденцію до зниження цін. Насамперед відбулось зниження світових цін на нафту, яке призвело до зменшення на 34,6 % витрат на імпорт паливно-енергетичних товарів при скороченні закупівель їх фізичних обсягів на 15,1 %. Водночас ціни на сільськогосподарські та продовольчі товари демонструють зростання, наслідком чого стало збільшення вартісних обсягів торгівлі цими товарами на 2,9 % при зменшенні їх фізичних обсягів на 8,3 %.

4. За підсумками 2020 р. сформувалось негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами України, проте його обсяги більш ніж у два рази менші, ніж у 2019 р.

5. Скорочення торгівлі з країнами ЄС та ЄАЕС відбулося на тлі збільшення торгівлі з іншими країнами, що, за умови збереження позитивного сальдо у торгівлі з ними, сприятиме покращенню платіжного балансу України.

6. Зростання у 2020 р. експорту до Китаю у майже два рази суттєво посилює

роль цієї країни в географічній структурі експорту України.

За підсумком 2020 р. вартісні обсяги зовнішньої торгівлі товарами України скоротилися на 6,4 % у порівнянні з 2019 р. Переважно скорочення відбулось через зменшення імпорту товарів на 10,3 %, в той час як їх експорт скоротився на 1,7 %. Таким чином зниження обсягів зовнішньої торгівлі України знаходиться на кращому рівні, ніж прогнозоване СОТ скорочення обсягів світової торгівлі за підсумками 2020 р. (прогнозується скорочення світової торгівлі товарами на 9,2 %¹).

Як і загалом у світі, основне скорочення протягом 2020 р. відбулось у квітні та травні, коли товарообіг порівняно з аналогічними місяцями 2019 р. скоротився на 17,4 % та 27,3 % відповідно, в той час, як за період з січня по березень скорочення становило 1 %, а за період з червня по грудень товарообіг скоротився на 4 % (слайд 1). Аналогічна динаміка спостерігалася і по щомісячному обсягу товарообігу, який у травні знизився до 6,9 млрд дол. США, після чого демонстрував стабільне зростання до 10,7 млрд дол. США у грудні (слайд 2). Певною мірою скорочення вартісних обсягів торгівлі відбулось через переважаючу тенденцію до зниження цін на основні товари зовнішньої торгівлі України, адже фізичні обсяги за підсумками 2020 р. скоротились на 4,7 %.

Більш високі темпи зниження імпорту товарів, ніж їх експорту призвели до скорочення негативного показника сальдо зовнішньої торгівлі більш ніж у два рази. Якщо негативне сальдо за підсумками 2019 р. становило 10,4 млрд дол. США, то за підсумками аналогічного періоду 2020 р. воно скоротилося до 5 млрд дол. США. Крім того, коефіцієнт покриття експортом імпорту зріс з 0,83 у 2019 р. до 0,91 за підсумками 2020 р.

Експорт товарів в 2020 р. у порівнянні до 2019 р. скоротився на 0,8 млрд дол. США і становив 49,2 млрд дол. США. Слід зазначити, що протягом останніх місяців 2020 р. спостерігалася тенденція до зростання експорту у порівнянні до аналогічних періодів 2019 р. У вересні він зріс на 2,8 %, у жовтні на 1,4 %, у листопаді на 9,1 %, а в грудні на 18,5 % (слайд 1), що є свідченням пожвавлення зовнішнього попиту на основних ринках збуту вітчизняної продукції.

Значною мірою скорочення за підсумками 2020 р. було сформоване меншими надходженнями від експорту металів та виробів з них. Так, поставки товарів цієї групи скоротилися на 1,2 млрд дол. США, що було на 11,7 % нижче від показника попереднього року. Також скоротився експорт паливно-енергетичних товарів (на 307 млн дол. США або на 35,6 %) і машин, устаткування та транспорту (на 98 млн дол. США або на 1,8 %).

¹ Trade shows signs of rebound from COVID-19, recovery still uncertain. URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr862_e.htm

З іншої сторони відбулось зростання експорту мінеральних продуктів на 772 млн дол. США, або на 19,3 %. Також зріс експорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 49 млн дол. США або на 0,2 %. Попри незначне зростання, частка цього сектору у товарній структурі експорту зросла більш суттєво. Якщо за підсумками 2019 р. частка продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції в товарній структурі становила 44,2 %, то за підсумками 2020 р. вона зросла до 45,1 %. Водночас за вказаний період частка металів та виробів з них скоротилась з 20,5 % до 18,4 %. На ці дві товарні групи припадає майже дві третини від загального експорту товарів з України (*слайд 3*).

Рівень скорочення вартісних обсягів експорту був подібним до рівня скорочення його фізичних обсягів (скоротились на 1,5 %) (*слайд 4*). Значною мірою це пов'язано з коливаннями цін на провідні товари експорту з України. Водночас цінові тенденції мали різну направленість. Якщо відбулось зростання цін на продовольчі та сільськогосподарські товари (як наслідок при скороченні фізичних обсягів експорту товарів цієї групи на 9 % їх вартісні обсяги зросли на 0,2 %) та товари машинобудівної галузі (при скороченні фізичних обсягів експорту товарів цієї групи на 5,8 % скорочення вартісних обсягів склало 1,8 %), то ціни на інші товари переважно знизилися. Саме падіння цін на продукцію хімічної промисловості зумовило значно менше зростання обсягів її експорту у вартісному вимірі (на 2,3 %), при тому, що фізичні обсяги її експорту збільшилися на 24,9 %. Також зниження світових цін на метали призвело до того, що при збереженні фізичних обсягів експорту товарів цієї групи на рівні попереднього року (зростання на 0,01 %) їх вартісні обсяги експорту скоротились на 11,7 %.

Імпорт товарів за підсумками 2020 р. у порівнянні з 2019 р. скоротився на 6,2 млрд дол. США і становив 54,2 млрд дол. США. Значною мірою на скорочення імпорту вплинуло зменшення Україною витрат на закупівлю паливно-енергетичних товарів на 4,2 млрд дол. США, а також машин, устаткування та транспорту (на майже 2 млрд дол. США). Водночас протягом зазначеного періоду збільшився імпорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 759 млн дол. США. Такі зміни призвели до зростання в товарній структурі імпорту часток продукції хімічної промисловості на 1,7 в.п. та продовольчих товарів і сільськогосподарської продукції на 2,5 в.п. при зменшенні частки паливно-енергетичних товарів на 5,5 в.п., в той час, як частки інших галузей практично лишилися незмінними. Провідну роль в товарній структурі імпорту відіграють машини, устаткування та транспорт (34,3 % від загального імпорту), продукція хімічної промисловості (20 %) та паливно-енергетичні товари (14,7 %). На ці три товарні групи припадає майже 70 % від загального імпорту товарів до України (*слайд 3*).

На відміну від фізичних обсягів експорту, які лишилися майже незмінними, фізичні обсяги імпорту товарів скоротилися на 11,8 % (*слайд 4*). Найбільший вплив

на загальний показник мало скорочення імпорту машин, устаткування та транспорту (на 15,8 %) та продукції хімічної промисловості (на 15,7 %).

Також скоротились фізичні обсяги імпорту паливно-енергетичних товарів на 15,1 % при скороченні вартісних обсягів імпорту цієї товарної позиції на 34,6 %. В основі цього скорочення лежали суттєво нижчі ціни на товари цієї групи. Так, ціна імпорту природного газу у 2019 р. становила 282,3 дол. США за тонну, а у 2020 р. вона склала 219,4 дол. США за тонну. Як наслідок, при зменшенні фізичного обсягу імпорту природного газу у порівнянні до попереднього року на 25,1 % витрати на його придбання скоротилися на 41,8 %. Також суттєво знизились ціни на імпорт сирової нафти та нафтопродуктів.

Вартість тонни імпорту сирової нафти за підсумками 2019 р. становила 513,1 дол. США, а у 2020 р. – 328,5 дол. США. Вартість тонни імпорту нафтопродуктів у 2019 р. становила 630,7 дол. США, а у 2020 р. – 423,3 дол. США.

В географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України за підсумками 2020 р. провідне місце займають країни ЄС². Водночас їх частка скоротилась з 41,9 % за підсумками 2019 р. до 41,0 %. В основі цієї зміни лежало скорочення вартісних обсягів товарообігу на 8,4 %. ЄС є найбільшим торговельним партнером України як по експорту товарів (37,8 % від загального експорту), так і по їх імпорту (43,8 % від загального імпорту)(слайд 5).

На відміну від загальної тенденції, скорочення експорту до країн ЄС відбувалось більшими темпами, ніж імпорту. За підсумками 2020 р. експорт до них скоротився на 10,2 %, або на 2,1 млрд дол. США до 18,6 млрд дол. США, в той час як імпорт скоротився на 1,8 млрд дол. США або на 6,9 % до 23,7 млрд дол. США.

Значною мірою в основі скорочення експорту до ЄС лежало зменшення поставок транспортних засобів і запасних частин до них на 1,4 млрд дол. США (або на 81,6 %) та промислових товарів на 652,9 млн дол. США (або на 5,7 %). Водночас експорт продовольчих товарів та напоїв продемонстрував зростання на 76,1 млн дол. США, або на 1,8 %. Слід зазначити, що на кінець 2020 р. експортні поставки з України до ЄС суттєво зросли. Так, у грудні 2020 р. порівняно з груднем 2019 р. експорт товарів зріс на чверть.

Скорочення імпорту з ЄС було обумовлене зменшенням поставок до України паливно-мастильних матеріалів на 1,4 млрд дол. США або на 42,7 %, транспортних засобів на 541,9 млн дол. США або на 15,5 % та капітального обладнання (крім транспортного) та їх частин і аксесуарів на 326,2 млн дол. США або на 6,4 %. Водночас відбулось збільшення імпорту продовольчих товарів та напоїв на 353,7 млн дол. США або на 16,4 % .

² Згідно з положеннями Угоди про умови виходу Великобританії з ЄС, до 31 грудня 2020 р. між Україною і Великобританією діяла Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, тобто в торговельній сфері до кінця 2020 р. Великобританія розглядалася як країна-член ЄС.

Частка країн ЄАЕС в товарообігу України також скоротилася з 14,9 % за підсумками 2019 р. до 12,0 % за підсумками 2020 р. Темпи скорочення торгівлі були більшими, ніж у торгівлі з ЄС, і склали 24,5 %. Значною мірою це відбулось через скорочення товарообігу з Російською Федерацією на 28,7 %. В основі цього скорочення, насамперед, лежить зменшення на 1,4 млрд дол США (або на 35,3 %) імпорту з цієї країни паливно-мастильних матеріалів. Попри це скорочення, на товари зазначеної групи припадає 56,7 % імпорту з Російської Федерації. Загалом імпорт з країн ЄАЕС скоротився на 29,1 %.

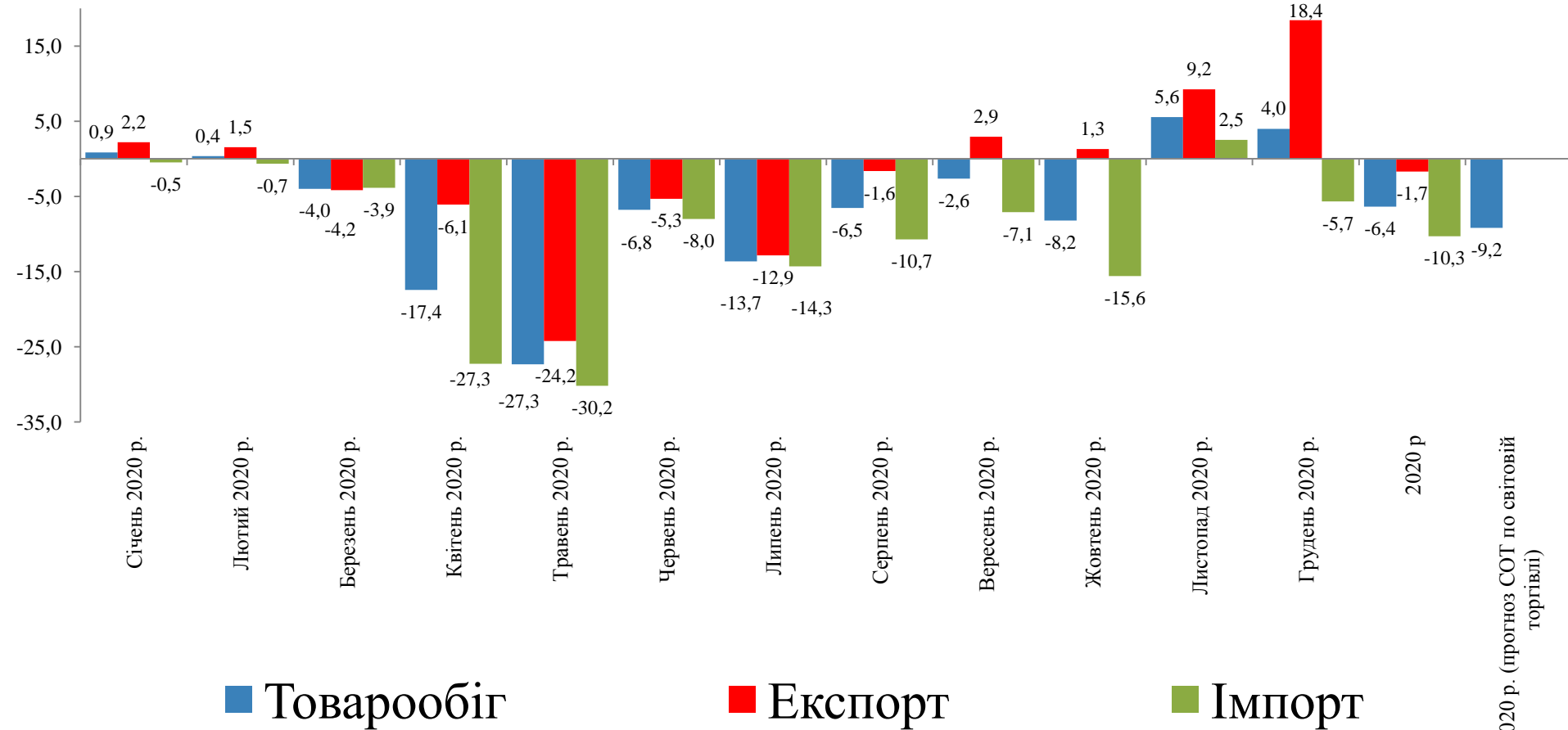
Темпи скорочення експорту до країн ЄАЕС за підсумками 2020 р. були меншими, ніж імпорту з них і склали 15 % або 797,6 млн дол. США. Значною мірою це обумовлене меншими (на 575,8 млн дол. США) обсягами поставок промислових товарів.

Якщо товарообіг з країнами ЄС а також з країнами ЄАЕС протягом 2020 р. продемонстрував скорочення, то динаміка торгівлі товарами з іншими країнами мала іншу направленість. Товарообіг з ними зріс на 875,0 млн дол. США (або на 1,8 %), через нарощування експортних поставок до них на 2,1 млрд дол. США (або 8,6 %), при скороченні імпорту на 1,2 млрд дол. США (або на 5,0 %). Насамперед відбулось суттєве зростання експорту до Китаю (на 97,7 %), що сприяло збільшенню частки цієї країни в географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України до 14,9 % (14,4 % в експорті та 15,3 % в імпорті).

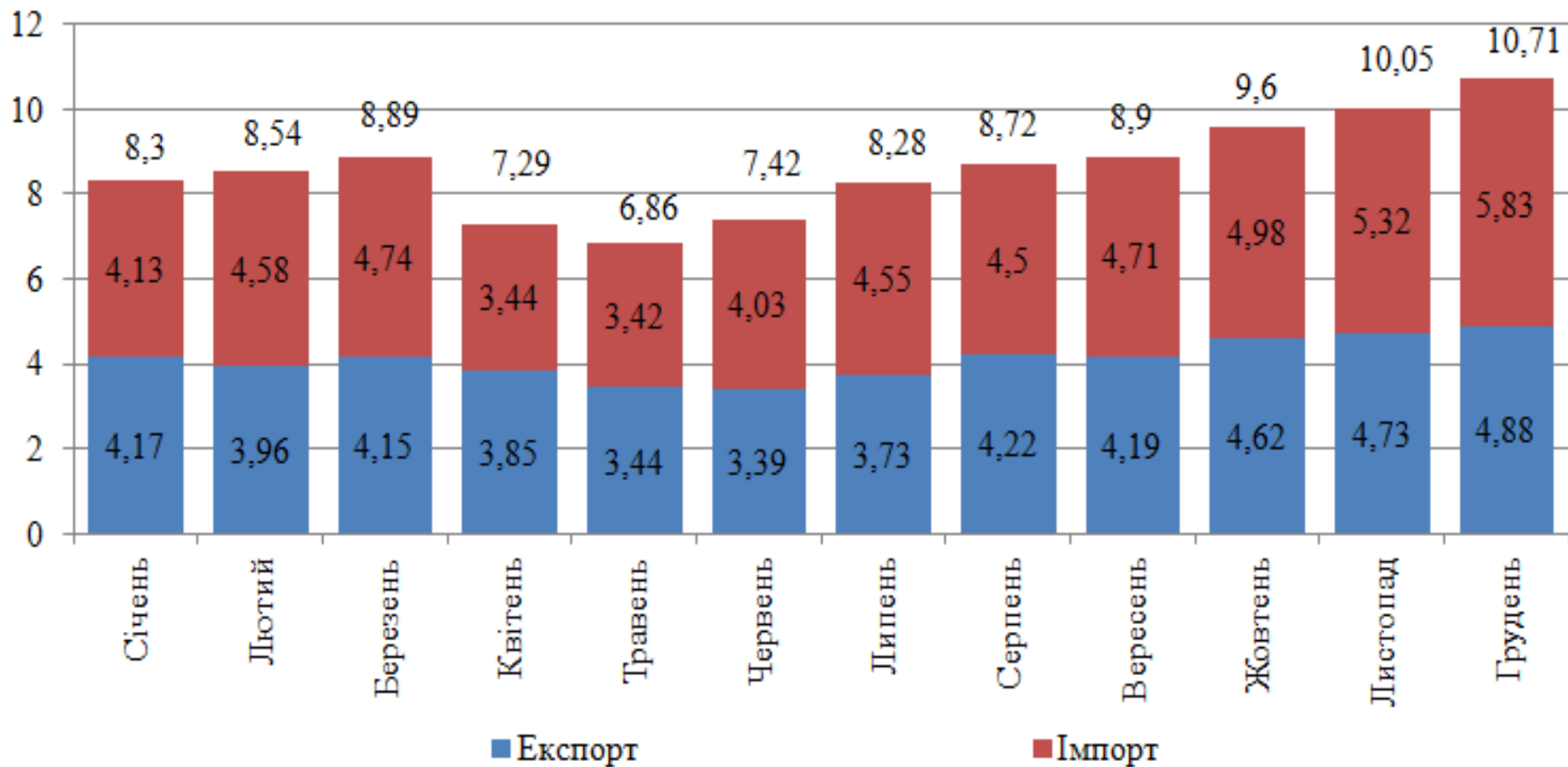
Більш високі темпи зростання експорту при зменшенні імпорту до інших, крім ЄС та ЄАЕС, країн сприяли збільшенню позитивного сальдо у торгівлі з ними. Якщо за підсумками 2019 р. позитивне сальдо у торгівлі з ними становило 0,2 млрд дол. США, то за підсумками 2020 р. воно склало 3,5 млрд дол. США. Зростання позитивного сальдо у торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами було обумовлене як суттєвим зменшенням негативного сальдо у торгівлі з Китаєм з 5,6 млрд дол. США до 1,2 млрд дол. США (завдяки чому негативне сальдо у торгівлі з країнами Азії у розмірі 0,8 млрд дол. США за підсумками 2019 р. змінилося на позитивне у 2020 р. у розмірі 3,1 млрд дол. США), так і збереженням позитивного сальдо у торгівлі з країнами Африки у розмірі 3,2 млрд дол. США.

Враховуючи те, що у торгівлі з країнами ЄС негативне сальдо становило 5,1 млрд дол. США, а у торгівлі з ЄАЕС розміри негативного сальдо склали 3,4 млрд дол. США, збереження динаміки нарощування торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами є позитивним фактором, який сприяє частковій компенсації негативного сальдо у торгівлі як з ЄС, так і ЄАЕС.

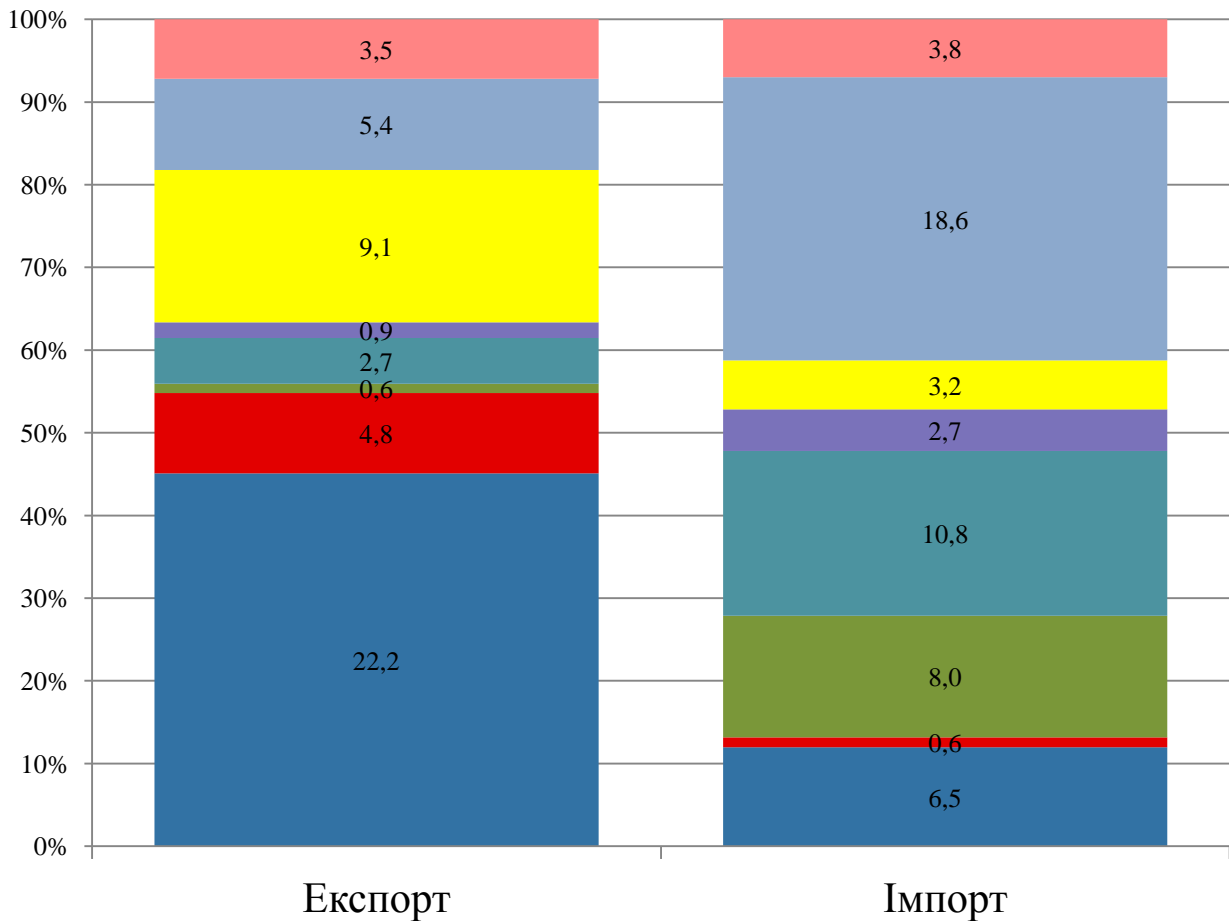
Динаміка зовнішньої торгівлі України у 2020 р., %

Товарообіг України у 2020 р.

Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2020 р., млрд дол. США

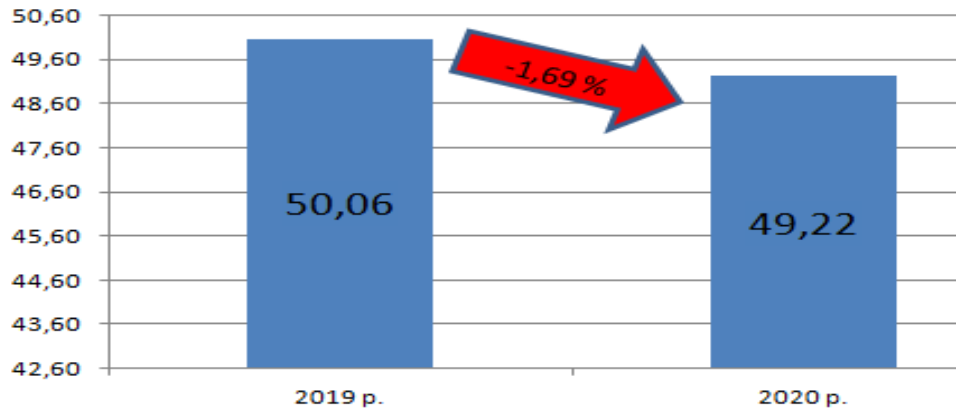

- Інші товари
- Машини, устаткування та транспорт
- Метали та вироби з них
- Текстиль, текстильні вироби, взуття
- Продукція хімічної промисловості, каучук
- Паливно-енергетичні товари
- Мінеральні продукти
- Продовольчі товари та с/г продукція

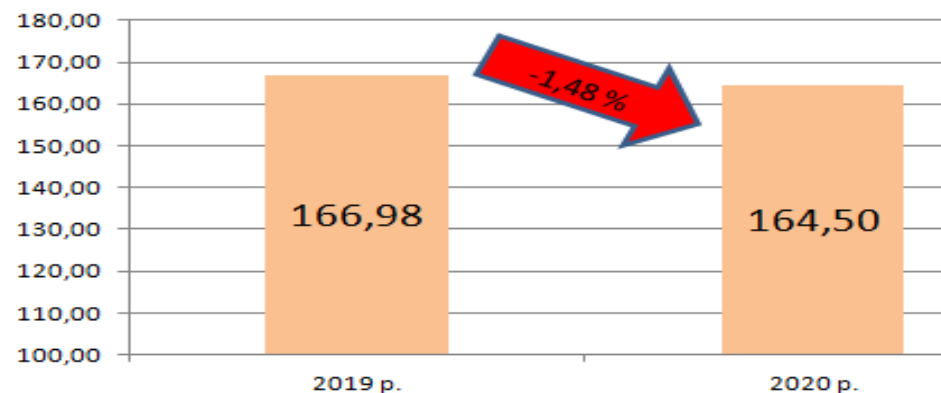

Динаміка вартісних і фізичних обсягів зовнішньої торгівлі товарами України у 2020 р.

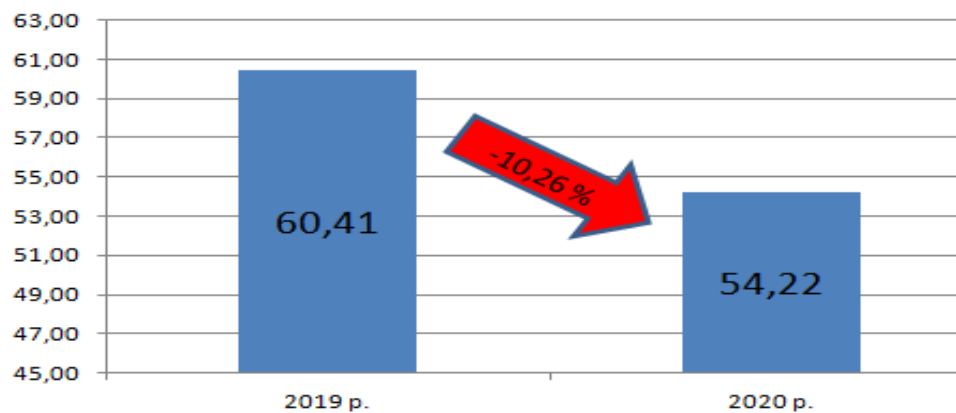
Вартісні обсяги експорту, млрд дол. США

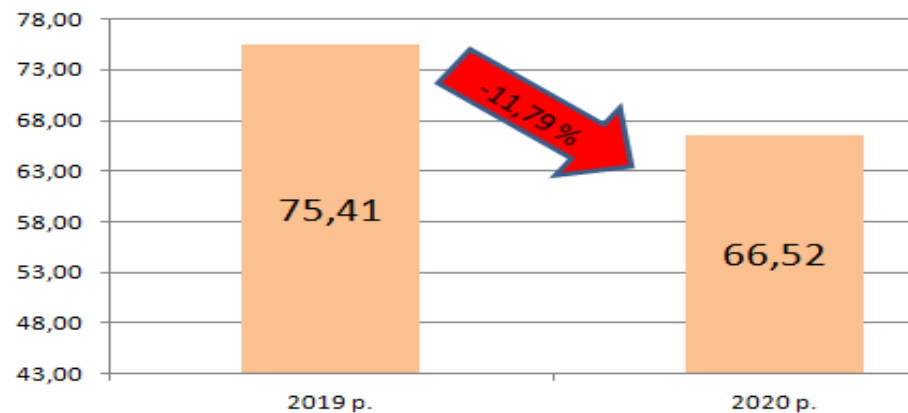
Фізичні обсяги експорту, млн тонн

Вартісні обсяги імпорту, млрд дол. США

Фізичні обсяги імпорту, млн тонн

Географічна структура зовнішньої торгівлі України у 2020 р., %

Географічна структура експорту

Географічна структура імпорту

